

česká asociace **streetwork.cz**

25 let na ulici

Terénní a nízkoprahové programy 2022

Výsledky práce a výzvy

12.–13. 5. 2022

Na ulici se pracuje!

Konference je pořádána v rámci projektů:
Společně a odborně v Praze CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_099/0015187
Společně a odborně CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015188

Projekty jsou spolufinancovány Evropskou unií.

HARM REDUCTION v praxi na malém městě

Principy, nástroje, výsledky

Na ulici se pracuje!

Konference je pořádána v rámci projektů:
Společně a odborně v Praze CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_099/0015187
Společně a odborně CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015188

Projekty jsou spolufinancovány Evropskou unií.

Jiří „VLK“ Vlček

- V oboru od roku 1998.
- Terénní pracovník (streetworker) v organizaci KRYSTAL HELP z. ú.
- Pracoval ve městech: Krnov, Opava, Bruntál a Vrbno pod Pradědem.
- Regionální koordinátor České asociace Streetwork MSK 11/ 2021 - 2022.
- Lektor oborové Letní školy HARM REDUCTION a konferencí ČAS.
- Semináře, vzdělávání, besedy pro odbornou i laickou veřejnost.

Konec 90. let v okrese Bruntál

- Nelichotivý obraz tehdejší drogové scény v očích laické veřejnosti.
- Zvýšená kriminalita i kriminalizace uživatelů návykových látek (NL).
- Výrazná promořenost HBV a HCV mezi uživateli NL.
- Časté nálezy injekčního materiálu v ulicích měst.
- Vznik pozice Okresního protidrogového koordinátora **(Stanislav Toman, 1996)**.
- Vznik místa terénního pracovníka pro Bruntálsko **(Tomáš Luczewský, 1997)**.
- Vznik místa terénního pracovníka pro Krnovsko **(Jiří Vlček, 1998)**.
- Vznik K- centra v Krnově.

Co je to HARM REDUCTION?

- **Harm Reduction (HR)** je soubor přístupů, který se zaměřuje na **snižování či minimalizaci poškození drogami** u závislých uživatelů. Tito pacienti aktuálně drogy užívají a nejsou zatím motivováni k tomu, aby užívání zanechali. Harm Reduction **neusiluje o úplnou eliminaci drog** a jejich užívání, ale snaží se, aby negativní důsledky působení drog byly co nejmenší. HR se zaměřuje na životní styl a potřeby klienta a také na možnosti rozhodnutí o době a místě následného léčení. Model HR bere ohled na **zlepšení kvality života uživatelů**, jejich **zdravotního stavu** a **duševní i tělesné pohody**. Dále se zabývá **ochranou celé společnosti** před nežádoucími dopady závislých uživatelů.

Co je to HARM REDUCTION?

- **Pojem Harm Reduction** byl chápán jako **mezinárodní trend**, který vznikl jako odpověď na vysoký nárůst **HIV** a **AIDS** v 80. letech. První evropské země, uplatňující HR, byly Nizozemí a Velká Británie.
- V Nizozemí probíhalo formou **výměnných programů**, ve Velké Británii jako substituce a preskripce návykových látek lékaři. V dalších zemích jako Švýcarsko a Německo vznikaly programy vycházející ze strategie „injection room“ (**aplikační místnosti**), testování tanečních drog apod.
- Od konce 90. let je model Harm Reduction uváděn jako **jeden ze čtyř pilířů evropské drogové politiky**.

Principy HARM REDUCTION

- **Prvním ze tří hlavních principů** je Harm Reduction jako alternativa k tradičním a jednostranným modelům užívání drog a závislosti. Kromě ustálených přístupů (převýchova, důsledná abstinence, analýza a odstranění příčin) nabízí mnoho dalších postupů, jak snížit škodlivé důsledky závislého chování.
- **Ve druhém principu** považuje HR abstinenci za ideální výsledek, ale akceptuje i alternativy pracující s neabstinujícími klienty. Snaží se zachovat jejich zdravotní stav, informovat o možnostech méně rizikového užívání drog a motivovat je k následné léčbě. Dále poskytuje ochranu poškození zdraví drogou a ochranu před rozvojem závislosti. Tento princip **neklade na klienty vysoké nároky**. Netrvá nutně na nástupu do léčby a absolvování abstinence, jako tomu bývá v tradičních tzv. „vysokoprahových“ zařízeních.
- **Posledním z principů** je Harm Reduction uplatňující **nízkoprahový přístup**. Nízkoprahové programy se zaměřují na uživatele nelegálních drog v jejich přirozeném prostředí. Rovněž nevyžadují jejich identifikaci a národnost. Z těchto důvodů je tato metoda HR přijímána klienty velmi pozitivně. Může oslovit 70–80 % problémových uživatelů drog. Největším přínosem principu Harm Reduction je uplatnění ve službách poskytovaných drogovým uživatelům.
- Model HR tedy motivoval ke vzniku **nízkoprahových zařízení (K- center), výměnných a substitučních programů**.

Co je to HARM REDUCTION?

- Jako HR se označují koncepce, programy nebo činnosti, směřujících primárně k minimalizaci nepříznivých zdravotních, sociálních a ekonomických dopadů užívání legálních a nelegálních psychoaktivních látek, aniž by nutně docházelo ke snižování jejich spotřeby. HR je prospěšná pro uživatele, jejich rodiny i celou společnost.
- Těžiště HR jako způsobu nazírání na drogovou problematiku spočívá v ochraně veřejného zdraví (Public Health) a lidských práv.
- Opatření podle principu HR jsou praktická, realistická, účinná, bezpečná a efektivní k hlediska návratnosti vynaložených nákladů.
- HR představuje adresný přístup, zaměřující se na konkrétní rizika a škody, spojené s užíváním jednotlivých psychoaktivních látek. Příčiny těchto rizik a škod. Možné kroky ke snížení těchto rizik a škod. Pojmenování konkrétních negativních důsledků a jejich příčin ani přijetí rozhodnutí o odpovídajících intervencích není možné bez správného vyhodnocení problému a potřebných opatření.

Distribuce injekčního a zdravotního materiálu

- Je součástí HR služeb terénních programů i K- center.
- Snižuje rizika šíření infekčních onemocnění (HCV, HIV) nejen mezi samotnými uživateli drog, nýbrž v celé populaci.
- Je v porovnání s řešením následků rizikového chování výrazně nákladově efektivní a vede k úsporám veřejných prostředků.
- Je doprovázena aktivní intervenční činností.

Distribuce injekčního a zdravotního materiálu

- Výměna IM (Krnov):
 - 2019 – 16 982
 - 2020 – 16 852
 - 2021 – 17 056
 - 2022 –
 - Nálezy IM (Krnov):
 - 2019 – 17 kusů.
 - 2020 – 26 kusů.
 - 2021 – 26 kusů.
 - 2022- dosud 43 ks, z toho ale 20 ks objekt Zahradnictví Brantická.
- * Na čísla je třeba nahlížet v souvislosti nemoci Covid – 19, která situaci poněkud zkresluje.

Harm Reduction vs. Výměnný program

- Samozřejmě nabádáme klienty, aby nám použitý (špinavý) injekční materiál vraceli a preferujeme princip „kus za kus“. Dlouhodobě sledujeme čísla a poměry výměny IM (IN/OUT).
- Netrváme však na striktních pravidlech tohoto principu. Program HR je nadřazen výměně IM „kus za kus“!
- Přesto – trpělivě vysvětlujeme klientům, jak zacházet s použitým injekčním materiálem tak, aby to bylo přijatelné pro ně samotné, jejich okolí i celou společnost.

Individuální plán (IP) v terénu

- Často se setkávám s tím, že jsou naši klienti označováni za „nemotivované“, a že se IP v terénu realizuje „velmi těžko“ a vlastně „jen jako na oko“.
- Nejčastěji se setkávám s definicemi IP v terénu:
 - „Bezpečnější braní.“
 - „Ochrana a podpora zdraví.“
 - „Motivace ke změně rizikového chování.“

Zakázka klienta vs. dovednosti pracovníka

- Přijme –li klient takovou to „zakázku“ IP za svou, je práce na jejím naplňování určitě jednodušší. Pokud však ne, je na dovednosti pracovníka, aby potřebné informace ke klientovi dostal a zprostředkoval mu je. Je to přece součást naší práce!
- Součástí našich rozhovorů s klienty je zakomponování „HR témat“ ve formě krátkých, rychlých intervencí, které většinou probíhají během kontaktu nebo výměny IM. Máme zpracovávánu celou řadu základních témat (namátkou uvedu Rizika sdílení IM, voda, filtr, desinfekce, škrtidlo apod.)

Každá příležitost se počítá!

- Rok 2019 – 2694 přímých kontaktů
- Rok 2020 – 2405 přímých kontaktů
- Rok 2021 – 2184 přímých kontaktů
- (To všechno byly příležitosti, jak předat klientům žádoucí „HR informace“. Bylo jen na nás, jak s tím naložíme...)

Ukázka Intervence na „HR téma“

- **3. HR Bezpečné braní – desinfekce konzelin**

Intervence/ informační servis/ bezpečné braní – konzelin

- Profesní náhled: Cílem intervence bylo zvýšit povědomí klienta o daném tématu, motivovat jej k větší zodpovědnosti v péči o vlastní tělo i zdraví, informovat klienta o dopadech rizikové aplikace.
- Dnes rozhovor na téma bezpečné užívání. Klient mi sdělil, že konzelin používá pravidelně před i po vpichu drogy. Informoval jsem klienta o tom, že použití před vpichem je úplně v pořádku, protože desinfikuje danou plochu a zavřenou žílu. Naopak po vpichu konzelin spíše tělu ubližuje. Alkohol napuštění v konzelinu zabraňuje srážení krve a místo vpichu tak déle krvácí. Alkohol rovněž vysušuje a když se dostane do rány, způsobí další poškození tkáně, která je pak křehčí a praská. Místo vpichu se hůře hojí a spíše zůstává jizva. Doporučujeme proto tampóny z buničiny nebo postačí čistý papírový kapesníček. Buničina kapku vody natáhne, udělá se malý stroupek, který „zaklapne vchod pro infekce“
- Závěr: Klient byl v rozhovoru spíše pasivní, na některé věci se ale doptával, ujišťoval se. Na závěr jsem se doptával, zda byl s přísunem informací spokojen, zda-li se dozvěděl něco nového, a zda se chce ještě na něco doptat. JV

Informace mají svůj význam

- I jeden informovaný klient může mít pro scénu velmi pozitivní vliv. Přináší-li informace HR do komunity uživatelů, může tyto informace sdílet a motivovat jiné uživatele svým příkladem ke snižování rizik a zodpovědnějšímu chování k vlastnímu tělu i veřejnému zdraví...
- Mluvíme s nimi o tom. Nabádáme je, aby tyto informace mezi ostatní uživatele šířili. Rozdáváme letáky i časopis Dekontaminace. V klientovi podporujeme kompetence, posilujeme jeho komunikační dovednosti. Doptáváme se, jak to v uzavřených skupinách chodí. Zda jsou u ostatních patrné nějaké změny v chování. Nabízíme anonymní testování, vysvětlujeme jeho výhody.

Testování klientů na infekční nemoci

- Součástí naší práce je i testování klientů z krve na infekční onemocnění.
- Děláme orientační testy z kapilární krve na:
 - HIV
 - HCV
 - HBV
 - Syfilis
- Rok 2019 – 120 testů
- Rok 2020 – 120 testů
- Rok 2021 – 140 testů
- Pokud se vyskytne test pozitivní (nebo i reaktivní), odkazujeme klienta na příslušné zdravotnické zařízení.

Spolupracujeme s partnery:

- MP Krnov – Spolupracujeme při sběru IM, společně kontrolujeme opuštěné areály - díky tomu máme reálnější a ucelené údaje o výskytu IM v ulicích našeho města.
- Lékárny Krnov- Pravidelně zjišťujeme podmínky a situace kolem volného prodeje IM v lékárnách. Nabízíme naše balíčky. Tady zase získáváme představu o širších souvislostech užívání ve městě.
- S celou sítí návazných a spolupracujících služeb, institucí a organizací.

Výskyt HCV na Krnovsku...

rok	IVUD (Krnov)	IVUD (jiná oblast)	Ne IVUD, jiná příčina
2016	1	2	0
2017	2	1	0
2018	1	0	0
2019	0	1	1
2020	2	1	0
2021	0	0	0

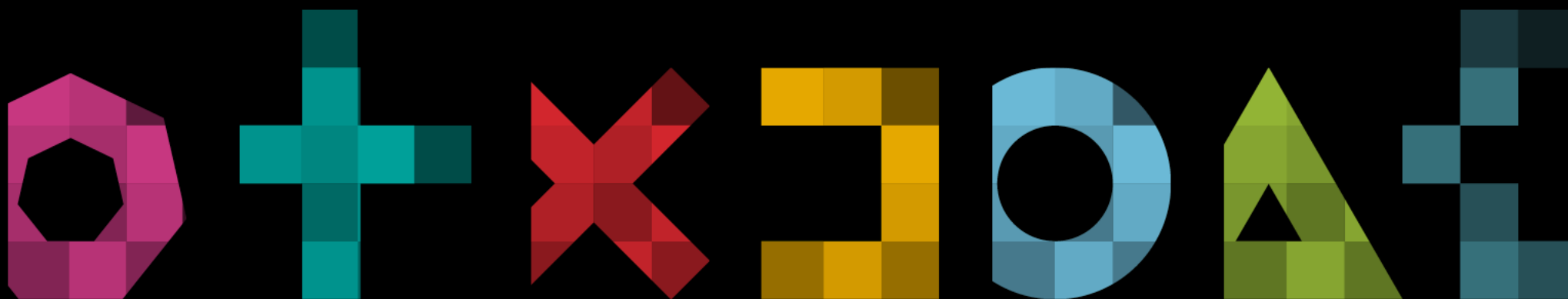
*Zdroj: KHS Ostrava, pracoviště Bruntál – 10.5. 2022

Domníváme se, že je to zkreslené číslo proti realitě:

- a) protože potřební si na testy nezajdou, obvykle nepraktikují zodpovědný přístup k vlastnímu a veřejnému zdraví (čest výjimkám)
- b) období covid19, kdy lidé vyhledávali lékaře za zcela jiných podmínek a pravidel...

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST!

1997–2022

Konference je pořádána v rámci projektů:
Společně a odborně v Praze CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_099/0015187
Společně a odborně CZ.03.2.63/0.0/0.0/19_098/0015188

Projekty jsou spolufinancovány Evropskou unií.